

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 2: 75 - DAVENING TO AND THROUGH ANGELS OU ISRAEL CENTER - FALL 2023

A] MINHAGEI SELICHOT

מְכַנְיְסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ מְשַׁמְיְעֵי תְּפִלָּה הַשְּׁמִיעוּ תְּפִלָּתֵנוּ מְשַׁמְיְעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ מְכַנְיְסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמָעוֹתֵינוּ הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תְּחִנָּה וּבְקִשָּׁה הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ יִזְכֵּר אֱהָבָתָם וַיְחַיֶּה זְרַעָם כִּי צָאוּ רוּעָה נֶאֱמָר הִיא לְחַרְפָּה מִהָרַע נֶגְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיהָ הַרְבִּים	1. לְפָנֵינוּ בְּעַל הַרְחָמִים לְפָנֵינוּ שׁוֹמְעֵי תְּפִלָּה לְפָנֵינוּ שׁוֹמְעֵי צַעֲקָה לְפָנֵינוּ מְלֶכֶת מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת לְפָנֵינוּ מְלֶכֶת אֵל רַם וְנִשְׂאָה תּוֹרָה וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרַיִם שֶׁלֹּא תִאֲבֹד שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה וּפְדָנוּ מִכָּל גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת מִשִּׁיחַ צְדִיקָה וְעִמָּדָה

הפיוט מכניסי רחמים מתפילת סליחות

One of the most famous Selichot¹ is 'Machnisei Rachamim' - our request for the melachim to take our prayers to God. Is there any concern at this overt approach to angels in prayer?²

שְׁכַל הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם פּוֹעֲלֵי תְּפִלוֹת יִבְיֵאוּ תְּפִלָּתִי לְפָנֵינוּ כִּסָּא כְּבוֹדָךָ וְיַפְיִצוּ אוֹתָהּ לְפָנֵינוּ בְּעָבוּר כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׂרָיִם	2.

תפילת הש"ץ לפני מוסף

The Shaliach Tzibur, before Musaf on the Yamim Noraim, appeals directly to the melachim to take his prayers to God!³

B] THE RAMBAM AND THE FIFTH IKAR

וְהִסּוּד הַחֲמִישִׁי - שֶׁהוּא יִתְעַלֶּה הוּא הָרָאוּי לְעַבְדוֹ וּלְגַדְלוֹ, וּלְפָרְסוֹ גְּדוּלְתוֹ וּמִשְׁמַעְתּוֹ. וְלֹא יַעֲשֶׂה כֵן לְמִי שֶׁהוּא תַּחְתּוֹי בְּמִצִּיאוֹת - מִן הַמְּלָאכִים וְהַכּוֹכָבִים וְהַגְּלִגְלִים וְהַיְסוּדוֹת וְכָל מָה שֶׁהוּרַכְבּ מֵהֶן. לְפִי שֶׁהֵם כּוֹלֵם מוֹטְבַעִים עַל פְּעוּלוֹתֵיהֶם וְאֵין שְׁלִטוֹן לָהֶם וְלֹא בַחִירָה מִבְּלַעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְעַלֶּה. וְאֵין לְעִשׂוֹתָם אֲמִצְעִים בְּשִׁבִיל לְהַגִּיעַ אֵלָיו, אֲלֵא עֵילוֹ יִתְעַלֶּה יְכוֹוֹנוֹ הַמַּחֲשָׁבוֹת וַיִּנַּח מָה שְׁזוֹלְתוֹ. וְזֶה הִיסּוּד הַחֲמִישִׁי הוּא הַאִזְהָרָה עַל עֲבוֹדָה זָרָה, וְרֹב הַתּוֹרָה מִזְהָרָתָהּ עָלֶיהָ.	3.

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנבדרין

The Rambam wrote his formulation of the 13 Ikarim in the introduction to Perek Chelek in his commentary on the Mishna. The 5th Ikar is that prayer may only ever be addressed directly to God and NEVER through intermediaries, such as melachim. Melachim, just like all powers of the cosmos are pre-programmed in their operation and unable to chose⁴ a response, unlike God. In fact, this temptation to use intermediaries to approach God is the essence of idolatry and most of the Torah comes to address this and warn against it!⁵

The Rambam⁶ explains that idolatry started in this way - giving honor to God's creations as intermediaries and eventually seeing them as the source of blessing. Idolatry is NOT in essence a denial of God. It is attitude that we can get what we need without having to form a connection or relationship with God, but rather through some subsidiary means.

1. It is not clear where this tefilla originates, although it appears in the siddur of R. Saadia Gaon and dates back to at least the 9th Century. It does not appear in the Sefardic selichot.
2. A comprehensive analysis can be found in an article by R. Shlomo Sprecher in Yeshurun Vol 3 p496-529. This is available at https://www.beureihatefila.com/files/Machnisei_Rachamim_2.pdf. See also <https://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/hamaayan/al-amirat-2.htm>.
3. R. Sprecher documents 22 such prayers in his article. Another well-known example is 'Malachei rachamim meshartei Elyon', which is the pizmon for Monday of Beha'b.
4. For analysis on the question of whether melachim do in fact have choices, or can sin or rebel against God, see Chap 5 of The Limits of Orthodox Theology by R. Marc Shapiro. Shapiro brings many more sources for and against the idea of praying to God through intermediaries.
5. The Rambam formulates two types of idolatry in his Ikarim. Ikarim 2 and 3 require a correct understanding of God - avoiding any temptation to define and corporealize Him. Ikar 5 relates to how we approach God in our prayers.
6. Hilchot Avodat Kochavim Chapter 1, Halachot 1-2.

4. עיקר הצווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבעה היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן. ואע"פ שהעובד יודע שה' הוא האלהים והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחלה הרי זה עובד כוכבים. וענין זה הוא שהזהירה תורה עליו ואמרה ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש וגו' אשר חלק ה' אליהך אותם לכל העמים ..... ובענין הזה צוה ואמר השמרו לכם פן יפתה לבבכם, כלומר שלא תטעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא.

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק ב'א

The essence of Avoda Zara is seeking to connect with God through a medium, as did the generation of Enosh.

5. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מִצּוֹתַי אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם

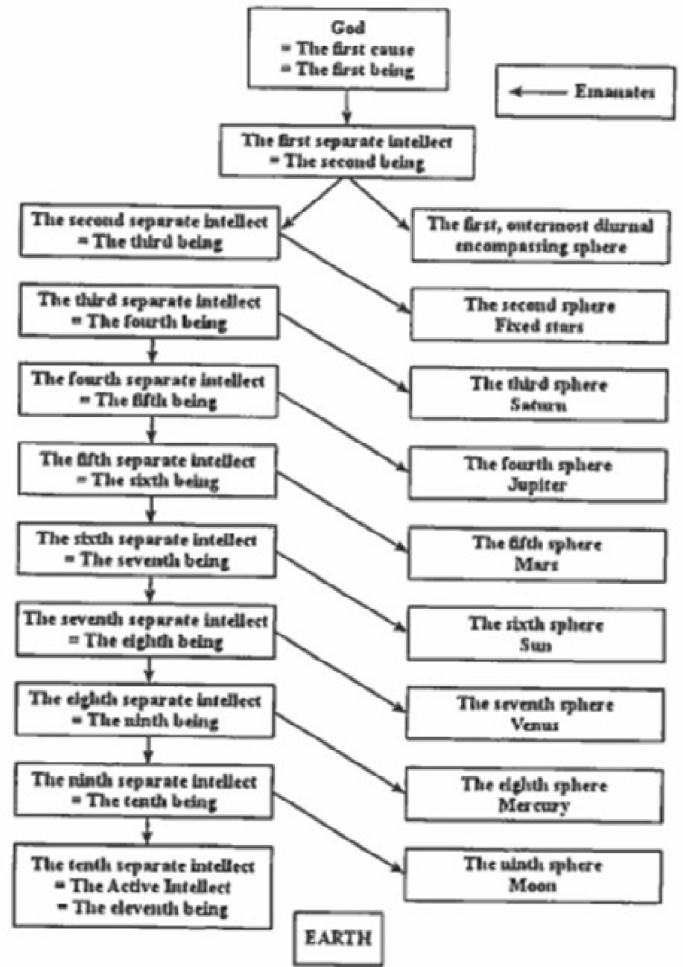
דברים י"א

The Torah commands us to love God and to serve Him with the 'lev' - our mind.

6. דַּתְנִינָא: (דברים י"א) לַאֲהַבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם. אִיזוֹ הִיא עֲבוּדָה שְׁהִיא בְּלִבִּי - הוּא אֹמֵר זֶה תְּפִלָּה. וְכַתִּיב בְּתִרְיָה (דברים י"א) וְנָתַתִּי מִטַּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ.

תענית ב'

This is the mitzvah to pray - service of the mind.

7. מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם. מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם. אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה א

The Rambam rules that there is a Torah mitzvah to pray - the structure and wording of our prayers is Rabbinic in origin.⁷

8. דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר 'בכל לבבך ובכל נפשך'. אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו ועל פי הדעה תהיה האהבה - אם מעט מעט ואם הרבה הרבה.

רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ו

The mitzvah of Ahavat Hashem is inextricably tied to the ability to know God.

Thus, for the Rambam, all of these things are closely linked. The mitzvah to daven is Avoda of the mind, together with Ahava. The Ahava is itself dependent on the extent to which we have a correct and development understanding - Yedia - of God. To direct our davening to an entity which is not God is a total distortion of the entire concept of tefilla and a Torah prohibition of avoda zara! As such, davening through angels is not just a halachic problem of avoda zara. It is also a philosophical problem going to the root of our conception of God.

9. ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים: המינים .... 1 חמשה הן הנקראים מינים: ... העובד כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים. כל אחד מחמשה אלו הוא מין.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ו-ז

Someone who davens to God through an intermediary is a 'min' and has no place in the World to Come.

For the Rambam, breach of one of the Ikarim is not just an aveirah. It places the person outside the Jewish people and causes them to lose their portion in Olam HaBa!!

7. The issue of whether there is a Torah mitzvah to pray is disputed. The Rambam's position is that there is no such Torah mitzvah, other than in times of communal distress. Regular personal prayer for the Rambam is entirely Rabbinic in origin. The Rambam may agree with this in principle but understanding that every day is a time of (at least potential) distress.

C] PRAYER AND MELACHIM IN TANACH

Melachim are mentioned hundreds of times in Tanach. Often these a physical messengers. Sometimes they are spiritual messengers. In many cases, it is not entirely clear whether they are human or super-human.

10. (כה) וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: (כו) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ וַתִּקַּע פְּרִי-יָהוָה יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: (כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם-בֵּרְכָתְנִי:

בראשית לב:כה-כז

Ya'akov wrestles with a man, who is later revealed to be a malach, and asks him for a beracha.

11. הַמַּלְאָךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִפְּלִיָּע יְבָרֵךְ אֶת-הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בְּהֵם שְׁמִי וְשֵׁם אָבִי אַבְרָהָם וַיִּצְחַק וַיִּדְגֵּי לְרֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ

בראשית מח:טז

Ya'akov invokes a malach⁸ to bless his grandchild.

12. (כ) הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשָׁמְרֶךָ בְּדַרְדָּר וְלְהַבְיִיאֲךָ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִכְתַּתִּי: (כא) הַשָּׁמֶר מִפְּנֵי וְשָׁמַע בְּקוֹלִי אֶל-תַּמָּר בִּן כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֵיכֶם כִּי שְׁמִי בְּקֶרֶבּוֹ.

שמות כג:כ

God tells Moshe that he will be sending a malach to lead them to Eretz Yisrael and that His name is 'in' that malach.

D] PRAYING THROUGH MELACHIM - A POSITIVE VIEW

Interestingly (but not entirely unexpectedly⁹) the understanding of prayer and melachim that we see in certain voices within Chazal seems quite different to the philosophical conception of the Rambam.

13. אמר רבה בר בר חנה: כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפוחא. זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא ידכרינך לשלם. היכי עביד הכי? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכו בלשון ארמי! ואמר רבי יוחנן: כל השואל צרכו בלשון ארמי - אין מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי - שאני חולה, דשכינה עמו.

שבת יב:

R. Yochanan ruled that a person should not pray in Aramaic since the melachim are only able to understand Hebrew. Why are we interested in the melachim when we pray?

14. דשכינה עמו - ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניו מן הפרגוד.

רש"י שם

Rashi explains that the melachim somehow bring our prayers to God.

15. תפלה - רחמי היא. כל היכי דבעי מצלי. ותפלה בכל לשון? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכו בלשון ארמית, דאמר רבי יוחנן: כל השואל צרכו בלשון ארמי - אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי! לא קשיא: הא ביחיד, הא בצבור.

סוטה לג.

Although R. Yochanan states that prayers should only be in Hebrew, we see elsewhere that prayer is permitted in any language. The resolution is that public prayer is in any language; private prayer only in Hebrew.

16. יחיד - צריך שיסייעו מלאכי השרת ליצור לה צרכי לכו.

רש"י שם

Again, Rashi explains that the individual needs 'help' from the melachim in prayer.

17. רבי יוחנן אמר: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה.

סנהדרין מד:

R. Yochanan¹⁰ advises that we always daven that 'those above' should help us and not work against us.

8. Note however Zohar 3:187a which explains that the Shechinah is sometimes called a 'malach' - see <https://daattorah.blogspot.com/2023/02/angel-is-name-of-shechinah.html>.
9. As this raises the familiar question of the extent to which the Rambam based his understanding of Machshevet Yisrael on the bedrock of Greek philosophy, rather than on Chazal. In fact, he understood that the philosophical tradition was originally part of the corpus of esoteric Torah knowledge, but was lost.
10. The Orchof Chaim (14C) and Kol Bo reinterpret these references to melachim as being not literal angels but positive energies and kavanot to connect with God.

18. לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו - שיסייעו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה.

רש"י שם

Rashi understands that we should daven for the melachim to ask for mercy on our behalf.

19. דאמ' רב יהודה אמ' רב - לעולם לא ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית. דאמ' ר' יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמית אין מלאכי השרת נזקקין לו .... והא כולהו רחמי ובעיי דאתו לאבותינו זכרונם לברכה ממתיתבתא קדישתא כולהו בלשון ארמית הן! הכין חזינא דהכי קאמ' רב - מילתא דתאבע אדם מן מלאכי השרת אל ישאל בלשון ארמי ומפרש ר' יוחנן שאינם רגילין בלשון ארמית. אבל מילתא דתאבע אדם מלפני בוראו ישאל בכל לשון.

תשובות הגאונים - רב שרירא/האי גאון - הרכבי סימן שעג

Rav Sherira or Rav Hai Gaon (10C Bavel) points out that almost all their tefilla was in Aramaic! He answers that when we direct our prayers directly to angels we do not pray in Aramaic. But when we pray directly to God we can pray in any language. Clearly, Rav Sherira Gaon did not see an obvious objection to praying to and through angels.

20.

תשובה לרבי' אלעזר רוקח

נשאלתי על מנהג צרפת וספרד שנער מצרי' ואשכנז¹¹, אשר נהגו ע"פ גדולי הדור לר' בעשרת ימי תשובה בתוך בקשתם: 'מכניסי רחמים הכניסו רחמינו כו' משמיעי צעקה כו' מכניסי דמעה כו' במטותא מנכון מלאכי מרומא הכניסו דמעת העלובים הכניסו לפניו אפרו של יצחק אבינו הכניסו לפניו אפר תורה הקדושה אפר דם הקדושים השרופים באש', וכיוצא באלה רבים.

....

ואשא עיני אל ההרים¹² ואשמיע פה מדבר אלי. כי אורו עיניך כי טעמת טעם דבש ועתה חזק וענה אל תירא ואען ואומר מעידני עלי שמים וארץ כי ראיתי תשובת שאלה לראש ישיבות שבבבל על עצירת גשמים איך נוהגין, והשיבו להם בארוכה סדר התפילה ויודוי וכמה דברי', ולסוף אמרו מכניסי רחמים מעולם לא שבנו ריקם עכ"ל.¹³ **ואילו היו המתפללים כעובדי חמנים ואל המתים שואלים, הצעקתם ישמע אל להוריד מטר ממרומים. היש בהיכלי גוים מגשימים. ובפ"ק דתעני¹⁴ אמר מרי דארעא דארץ ישר'**

....

זכות על בניי. על כן³² ראוי לקטן לבקש גדול שיבקש עליו רחמי' להכניס תפלתו לפני המלך והוא שני' מלאך פניו הושיעם באהבתו וגו'³³.

תשובת הרוקח על מכניסי רחמים

The Rokeach (13C Germany) wrote a teshuva¹¹ concerning the recitation of Machnisei Rachamim by communities in France, Spain, Bavel, Egypt and Germany¹². He supported this¹³ and further quotes many examples from the classic Jewish thought where people used intermediaries to daven to God.¹⁴

21. כיון שראה משה שאין משגיחין בו הלך אצל שמים וארץ. אמר להם בקשו רחמים! .... הלך אצל כוכבים ומזלות. אמר להם בקשו עלי רחמים! .... הלך אצל הרים וגבעות. אמר להם בקשו עלי רחמים! .... הלך אצל הים הגדול. א"ל בקש עלי רחמים! ... הלך לו אצל שר הפנים. א"ל בקש עלי רחמים שלא אמות! אמר לו משה רבי - טורח זה למה כד?! שמעתי מאחורי הפרגוד שאין תפלתך נשמעה בדבר הזה. הניח משה ידיו על ראשו והיה צועק ובוכה ואומר אצל מי אלך לבקש עלי רחמים? אמר רבי שמלאי באותה שעה נתמלא הקדוש ברוך הוא בעברה עליו, שנאמר ויתעבר ה' בי למענכם.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ואתחנן סימן ו

In an astounding Midrash, Moshe is depicted as seeking help from the earth and the stars to interceded with God on his behalf. Eventually he goes to the 'Sar HaPnim' - the Archangel Metatron - who turns him down. Moshe now apparently feels like he is out of options, and at that point incurs God's anger.

11. Preserved in a manuscript held by the University of Strasbourg library and reproduced by R. Yosef Shmuel Zachter in the journal Or Haganuz.

12. R. Zachter suggests that the Italian community did NOT sing this since they followed minhag Eretz Yisrael as reflected in the Yerushalmi - see below.

13. The recitation of the piyut was also supported by other Rishonim, including the Shibolei Haleket (282), R. Menachem Tzioni (Sefer Tzioni Shelach Lecha) and the Mahari Brunner (Shu't 275).

14. Including R. Eliezer ben Durdoya (Avoda Zara 17a) who asked the mountains, sun, moon etc to intercede on his behalf, the sources we saw in the last shiur about asking the dead to intercede for us, the copper snake in Bamidbar, speaking to melachim before going to the bathroom (see below) and more.

22. אצל נראה מפשט הכתוב שי"כ איתנו שנגהג כבוד עם זה המלאך יותר ממה שנטעשה עם מלאך אחר. [כין מלך היות שמו של הקדוש ברוך הוא זקרו ראו שנגהג עמו כבוד מלך, כמו שנגהג עם השם יתצרך. וכבר דרשו רבותינו ז"ל ואמרו זה מטטרון ששמו כשם רבו דכתיב כי שמי זקרו.

דרשות הר"ן הדרוש הרביעי

The Ran, in his 4th Drasha, describes an unclear line between Metatron and God Himself.

E] PRAYING THROUGH MELACHIM - A NEGATIVE VIEW

23. רבי יודן אמר משמיה דידיה - בשר ודם יש לו פטרון אם באת לו עת צרה אינו נכנס אצלו פתאום אלא בא ועמד לו על פתחו של פטרונו וקורא לעבדו או לבן ביתו והוא אומר איש פלוני עומד על פתח חצירך שמא מכניסו ושמא מניחו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן! אם בא על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי יצווח ואני עונה לו מיד. הה"ד (ויאל גיה) כל אֲשֶׁר יִקְרָא בְשֵׁם ה' יִמְלֵט.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט

The Talmud Yerushalmi takes a much tougher line on praying through melachim. When turning to God, only a direct approach is acceptable.

24. ובכאן אני מזכיר מה שירוק הכתובים צענין ע"ז. כי היו שלשה מינין. הראשונים החלו לעבוד את המלאכים שהם השכלים הנבדלים ... וחשבו שיש להם יכולת צם להיטיב או להרע ... והלה הם הנקראים צתורה וצכתובים כלם אלהים אחרים, אלהי העמים. כי המלאכים נקראים אלהים, כמו שנאמר הוא אלהי האלהים (דברים י"ח), השתחוו לו כל אלהים (תהלים ל"ז), כי גדול ה' מכל האלהים (לעיל י"ח). ואף על פי שהיו העובדים מודים שהכה הגדול והיכולת הגמורה לאל עליון ...

רמב"ן שמות כ"ב

The Ramban¹⁵ agrees with the Rambam that any kind of davening through melachim is avoda zara.

25. אבל אנו נוהגים לומר 'מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים' וגו'. ואין זה ראוי כי דבר זה כאילו מתפלל אל מלאכים שיכניסו רחמינו ולא מצאנו זה ... ולפי זה ראוי להגיה 'מכניסי רחמים יכניסו רחמינו, משמיעי תפלה ישמיעו תפלתינו, מכניסי דמעה יכניסו דמעונו'. ולכך ישתדלו וירבו תחינה ובקשה וכך ראוי שהתפלה היא אל הש"י שמכניסי רחמים יכניסו רחמינו.

נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יב

The Maharal objected to saying Machnisei Rachamim with the wording we have. He suggested changing it to יכניסו¹⁶ that they WILL bring the tefillot instead of הכניסו - that they SHOULD bring them.

In the 18th Century, the matter came to a head in Italy¹⁷ and was debated at length between the more kabbalistic and the more rationalist camps. Lengthy pamphlets were written supporting the position, which are recorded in the Pachad Yitzhak (Lampronti). R. Shmuel Abohav maintained that the piyut should continue to be said in Selichot.¹⁸

26. ... מה שאומרים בזהו פזמון 'לפני קונך תחנתנו הפילי' - חרוזה זו לא ישרה אללי שנראה כמתפלל לאמלעי. וזהו היסוד חמישי משלש עשרה עיקרים שאין ראוי לעבדם להיותם אמלעים לקרבה אליו אלא אליו בלבד יכוננו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו:

קרבן נתנאל ראש השנה פרק א סימן ה

The Korban Netanel (18C Germany) objected to piyutim which appear to approach God through an intermediary and invoked the 5th Ikar of the Rambam.

27. מ"מ אנו אומרים עם הצבור ... אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל

שר"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קס

The Chatam Sofer also objected to saying Machnisei Rachamim, although he did not stop the community from saying it. He simply davened a long personal tachanun so that he missed it! R. Akiva Eiger expressed the same sentiments.

15. See also Sefer Haikarim 2:17 and Abarbanel Rosh Amana Chap 12. The Maharam of Rottenberg also opposed saying Machnisei Rachamim. For more detailed sources, see the article by R. Sprecher ob cit, and a summary at <https://shuihaber.wordpress.com/2015/09/02/machnisei-rachamim-do-we-need-protektzia-to-reach-god/>

16. See also Maharal Netivot Olam 1 and Netiv Ha'Avodah chapter 12. Interestingly, Avraham Fried's version of the famous niggun for Machnisei Rachamim uses the altered text of the Maharal - Yachnisu - and not the original version! See <https://www.youtube.com/watch?v=P9ar3qg0H2Y>. However Mordechai Ben David uses the original text - Hachnisu. See <https://www.youtube.com/watch?v=yonpaLGsov>. (For the musically minded, this is not the only machloket between them. Avraham Fried sings it in A minor and MBD in E minor). Hachnisu seems to be the more popular text and is used by Yitzchak Meir and Yonatan Razel.

17. An earlier 16th century Italian authority, R. Yochanan Treves, objected strongly to any prayer through melachim but insisted that the *machnisei rachamim* in this piyut in fact refers to the tzadikim of the generation and not to the angels! See <https://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/hamaayan/al-amirat-2.htm> for more details.

18. See <http://seforim.blogspot.com/2006/09/machnesi-rachamim-and-plagerism.html> for an analysis of the 18th Century debate.

28. תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה: אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה: אמן בעל כרחו.

שבת קיט:

In a famous Midrash, Chazal explain that we are accompanied home on Friday night by two melachim - hence the minhag to greet these melachim with the song 'Shalom Aleichem'.

It seems reasonable that the Rambam would not have been happy to say the 3rd verse of Shalom Aleichem - Barchuni¹⁹ - which most people²⁰ say on Friday night.²¹ Many in the Soloveitchik family, including the Rav, and others (including Rav Nevensahl) do not say *Machnisei Rachamim* for these reasons.²²

F] THE REACTION TO REFORM

In the mid 19th Century, one of the attacks by the Reform movement, specifically by Abraham Geiger, was that some of the piyutim in the siddur were unacceptable to Judaism²³, partly on the grounds of the Rambam's 5th Ikar! There then followed a process of re-entrenchment in the orthodox world where it became unacceptable to remove these piyutim (irrespective of their theological problems) as this would appear to be pandering to the Reform movement.

29. ולע"ד מקורן של ראשונים כמלאכים טהורי לב מיסדי נוסחות אלו בפזמונים מפורש. כן יוצא מהש"ס ... וכן אנחנו נוהגים כרבנותינו עונים ואומרים באהבה יהיה חלקינו עם כל עובדי ד' המתפללים סליחות ואומרים פזמונים הנ"ל. כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו בס' כו' והדברים עתיקים כו' דברי חז"ל קיימים וחיים ונעימים למבינים. ככתוב מבקשי ד' יבינו כל....

ש"ת יהודה יעלה (אסאד) חלק א - אורח חיים סימן כא

R. Yehuda Aszod - successor to the Chatam Sofer in 19C Hungary - insists that we must continue to say the piyutim as they were originally formulated. These ancient prayers were written by the great and holy - who are we to alter them!?

30.

בענין מכניסי רחמים, זהו ענין אהוב על הקלים והחצופים ולכן חלו בו אי הבנות ורכילות. במקום אחד אנו מתפללים למלאכי מרום, אבל בקשתנו מהם היא שיתפללו עבורנו אצל הקב"ה. אכן בקשת האדם אצל המלאכים שיקשו עבורו אצל הקב"ה היא תופעה מצויה המובאת בחז"ל בסנהדרין מ"ד ב', ר' יוחנן אומר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמציין את כחו, פירש"י שיסייעוהו מלאכי שרת לבקש רחמים ושלא יהו מסטינים מלמעלה. גם בשבת י"ב ב' לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי וכו' כל השואל וכו' אין מלאכי השרת נזקקין לו וכו' שאני חולה דשכינה עמו, ופירש"י ואין המתפלל צריך שיזדקק לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניו מן הפרגוד. עכ"ז משפטים אלו ניתנים להבנה כפי נטיית הרצון, על כל פנים לפיוט מכניסי רחמים לבטח תימצא הצדקה לפי המאמרים הללו. הרי באיוב ל"ג כ"ג כתוב אם יש עלי מלאך מליין אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחוננו וכו', ולאור כך אין מכניסי רחמים הקטע היחיד מסוג זה במחזור שלנו. הרעיון שהמלאכים יתפללו עבורנו חוזר ושב על עצמו בפיוטים שלנו, וכמו בפזמון הנאה מלאכי רחמים משרתי עליון חלו פני עליון במיטב הגיון וכו', ומדוע לא נבקש מהמלאכים שיתפללו עבורנו, וכי אין אנו מבקשים זאת מבני אדם. הקב"ה אומר לאבימלך שיגרום לאברהם להתפלל בעבורו, כ"ב קטז א כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, מאמר זה מתקיים הלא עד לימינו אלה ללא כל התנגדות, למה א"כ לא נבקש ממלאך. זה הנלענ"ד.

תשובת הרש"ר הירש - כ"ב אלול תרמ"ה (1885)

19. Or perhaps even the wording towards the end of Bircat Hamazon - במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות - which does not appear in the Rambam's nusach of benching brought at the end of his Hilchot Tefilla!

20. Although some families, following the position of the Gra (brought by R. Chaim Volozhiner in Keter Rosh 93), do not say that verse. Rav Yosef Messas in his teshuvot (Mayim Chaim 159) reports that he was once challenged by a guest for saying barchuni leshalom. He responds that, although the Rambam and Ramban appear to take issue with this, he understands that they were only speaking to the time 'lemigdar milta' when people were more focused on melachim. In today's world where people are no longer enticed by that focus, he does not think that they would still consider it to be a problem. This is an interesting example of where our current practice is not in tune with Rambam's Ikarim (notwithstanding the in principle commitment of Orthodox Judaism but a straight rejection of the Rambam's position is also not possible).

21. Some people say after Shalom Aleichem the verse 'צוה לך למלאכי יצוה לך לשמרך בכל זרעך, ה' ישמר צאתך ויבואך מעתה ועד-עולם' to show that they understand that the melachim have no independent powers.

22. The Vilna Gaon and his student, R. Chaim Volozhiner both removed *Machnisei Rachamim* from the selichot (as recorded in *Keter Rosh* 93, which was written by a student of R. Chaim of Volozhin). The Tzemach Tzedek, (the third Chabad Rebbe) objected to saying any piyutim that calls on angels to intercede on our behalf. Nevertheless, the Chabad custom is to say *Machnisei Rachamim*. Most Selichot books include the piyut, often with a footnote that there are those who do not say it, or that one should have appropriate kavanot when reciting it. Some editors defend it strongly (see the footnote to p21 of the English Rosenfeld Selichot).

23. And also very long! Consider the yotzrot, maaravot etc which are now rarely sung.

In a 1885 teshuva²⁴, Rav Hirsch wrote to his son-in-law, R. Michael Levi²⁵ in England, supporting the saying of Machnisei Rachamim. He appears to have no objection to davening through melachim, which he feels is supported in traditional sources. He also understands that asking melachim to daven for us is no worse than asking a tzadik, which is found in Tanach.

- In today's post millennial neo-chassidic world, machnisei rachamim has made a comeback, largely due to the beautiful niggun composed by Chaim Benet and sung by M.B.D., and the perceived need by many younger people to infuse the selichot with more 'neshama'. It is interesting that the major theological and philosophical debate²⁶ appears to have been resolved (for now) by our emotional and psychological need for connection to God.²⁷

31. ... הנה בהא שנמצא בפיוטים ובסליחות שמבקשים למלאכים שיתפללו עבורנו, כהא דמלאכי רחמים, וכהא דמידת הרחמים עלינו התגלגלי, חזינו שאיכא מחלוקת. דבעלי הפיוטים שהיו ג"כ גדולי ישראל, הרי תיקנו והנהיגו לומר כן. אבל הרבה מרבתינו האחרונים אוסרין זה, ובחת"ס חאו"ח סימן קס"ו הובא ממהר"ל מפראג שמיאן לומר פיוט דמכניסי רחמים בסליחות. ...

וטעם המתירין שהיו ג"כ גאוני עולם מרבתינו הראשונים, מוכרחין לומר דכוון דהם מלאכים שנתמנו מהשי"ת שיהיו סגורים עלינו לפניו מאיזה טעם, אף שידוע בעצמו כל הסגוריא יותר מהמלאכים, לכן שייך שנבקשם שיעשו שליחותם באהבה, ויסיפו גם בקשה לבד עצם מעשה הסגוריא. שהרי על מה שהם כבר שלוחים מהשי"ת, שייך שיתפללו על שליחותם שיקבל השי"ת סגוריא שלהם. ואין זה בכלל האיסור להתפלל ולבקש מהמלאכים שום דבר, כדהביא הרמב"ן בפירושו בחומש פ' וישלח (לכ"ג) על הקרא דאמר המלאך ליעקב למה זה תשאל לשמי, שאמר אין לך בידיעת שמי תועלת כי אין הכח והיכולת בלתי לה' לבדו - אם תקראני לא אענך וגם מצרתך לא אושיעך. שלכן על הדבר שנשתלחו המלאכים, כמלאכי הסגוריא ומלאכים הממונים להיות מליצי יושר, כמפורש בקראי (איוב ל"ג) ובגמ' (שבת לב), שייך לומר שניתן להם לרשות אידך להמליץ ואידך לעשות הסגוריא. ורק זה מותר לבקש, שיעשו זה באהבה ובשמחה כדאשכחן במלאך גבריאל (פסחים ק"ח). ועל דרך זה הוא מה שתיקנו בסליחות ובפיוטים. והאוסרין, אולי סברי דגם על מה שביד המלאכים אין להתפלל להם ולבקש מהו, אלא להתפלל ולבקש מהשי"ת שהוא יעשה לנו כל בקשתנו לטובה. ואם הוא רוצה בסגורים מאיזה טעם, יעמיד השי"ת ממילא כשישמע תפילותינו סגורים טובים ומליצי יושר טובים.

עכ"פ במלאכים לכו"ע אסור לבקש שהם יעשו דבר עבורנו, וגם לא שיבקשו מהשי"ת עבורנו בדברים שלא שייכי המלאכים. אך איכא מחלוקת רבותינו הראשונים לבקש מהם שהם בשליחותם יעשו באופן היותר טוב לפנינו, דיש אוסרין גם זה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מג

Rav Moshe Feinstein understands that those authorities who include prayers addressed to melachim take the view that, since melachim are created by God to act as messengers for our tefillot, asking them to perform that Divinely-mandated 'shelichut' is not prohibited. It would be prohibited to ask them for something else. As regards asking the dead, he reiterates that going to the graves of tzadikim is an ancient and proper Jewish custom. With regards to asking the dead to intercede, he brings proofs in different directions as to whether it is better or worse than asking the melachim.²⁹

G] MELACHIM AND OUR INTERACTION WITH THEM

Although the Rambam is absolutely set against any kind of prayer to the melachim³⁰, he DOES insist that we appreciate the importance of melachim and their essential role in the metaphysical universe.

24. The background is fascinating. In 1879 the leaders of the United Synagogue movement pressured R. Nathan Marcus Adler to remove some of the more 'objectionable' piyutim from the davening and he agreed. Michael Levy - son-in-law of R. Hirsch - objected strongly and was encouraged to make a breakaway synagogue movement - Machzikei Hadath. He wrote to R. Hirsch to ask if he supported this Austritsgemeinde, which he did, and the rest is history.

25. R. Michael Levi (d. 1921) was an Englishman, married to R' Hirsch's daughter, Jenny. His own sons went on to great things - R. Yeshayahu Levi became the Rav of Ohev Tzedek in Manhattan, and Yitzchak Levi translated Rav Hirsch's commentary into English.

26. Let us not forget how high the stakes are - idolatry, breach of the Ikarim, exclusion from the Jewish people and loss of a place in the World to Come!

27. For a somewhat 'Litvish' analysis see R. Shlomo Brody in *Theological Truths vs. Spiritual Vibes* in an article for the RCA Text and Texture on Sept 15 2009. Rabbi Brody writes: "Should a niggun change one's perspective on this matter? Indeed, over the past weekend, two bona fide talmidei chachamim mentioned that they (and their distinguished rebbeim) previously refrained from reciting machnisei rachamim, but since the niggun had emerged, they (although not their rebbeim) now say it. (One went so far to suggest that perhaps the niggun is a sign from Shamayim)." Rabbi Brody objects to blurring the very real issue involved in the debate and finding justifications to its recitation and states: "I understand this argument, but I cannot help feeling this is a horrific way to resolve a long-standing dispute related to central issues of prayer, dogma, and our relationship with God. I would much rather leave things at a standstill - reflecting the clash of values at stake - rather than resolve this issue in such an ad hoc manner."

28. איש יוש עָלוּ מִלְאָךְ מְלִיצֵי אֱתָד מִי־אֱלֹף לְהַגִּיד לְאָדָם יִשְׂרָאֵל - Iyov 35:23

29. See Shiur 102 in Series 1 for more sources on this.

30. Unsurprisingly, he does NOT bring the halacha of R. Yochanan that a person must not pray in Aramaic since the melachim do not understand it. Nevertheless, this halacha IS ruled in the Shulchan Aruch (101:4, and see MB 101:15).

32. **ב** והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול ....

ג כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו נחלק לשלשה חלקים. מהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה והם הווים ונפסדים תמיד כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות. ומהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה אבל אינן משתנות מגוף לגוף ומצורה לצורה כמו הראשונים אלא צורתן קבועה לעולם בגולמם ואינן משתנות כמו אלו - והם הגלגלים והכוכבים שבהן. ואין גולמם כשאר גולמים ולא צורתם כשאר צורות. ומהן ברואים צורה בלא גולם כלל והם המלאכים שהמלאכים אינם גוף וגויה אלא צורות נפרדות זו מזו. ....

ה ובמה יפרדו הצורות זו מזו והרי אינן גופין? לפי שאינן שוין במציאותן אלא כל אחד מהן למטה ממעלתו של חברו, והוא מצוי מכחו זה למעלה מזה והכל נמצאים מכחו של הקדוש ברוך הוא וטובו, וזהו שרמז שלמה בחכמתו ואמר (קהלת ה: ז) **כָּן גְבוּהַ מַעַל גְבוּהַ שְׁמַיָּם**. ....

ז שינוי שמות המלאכים על שם מעלתם הוא. ולפיכך נקראים חיות הקדש והם למעלה מן הכל. ואופנים, ואראלים, וחשמלים, ושרפים, ומלאכים, ואלהים, ובני אלהים, וכרובים, ואישים. כל אלו עשרה השמות שנקראו בהן המלאכים על שם עשר מעלות שלהן הן. ומעלה שאין למעלה ממנה אלא מעלת האל ברוך הוא היא מעלת הצורה שנקראת 'חיות'. לפיכך נאמר בנבואה שהן תחת כסא הכבוד. ומעלה עשירית היא מעלת הצורה שנקראת 'אישים' והם המלאכים המדברים עם הנביאים ונראים להם במראה הנבואה. לפיכך נקראו אישים שמעלתם קרובה למעלת דעת בני אדם.

ח וכל הצורות האלו חיים ומכירין את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאד, כל צורה וצורה לפי מעלתה, לא לפי גודלה. אפילו מעלה הראשונה אינה יכולה להשיג אמתת הבורא כמו שהוא אלא דעתה קצרה להשיג ולידע אבל משגת ויודעת יותר ממה שמשגת ויודעת צורה שלמטה ממנה. וכן כל מעלה ומעלה עד מעלה עשירית גם היא יודעת הבורא דעה שאין כח בני האדם המחוברים מגולם וצורה יכול להשיג ולידע כמותה. והכל אינן יודעין הבורא כמו שהוא יודע עצמו.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

The Rambam in Mishne Torah teaches a detailed understanding of melachim as a halachic requirement. They are part of the metaphysics of creation, and our knowledge of them is essential to gain a deeper understanding of God and thereby to fulfil the mitzvah of Ahavat Hashem.

33. Every act of God is described as being performed by angels. But "angel" means "messenger"; hence every one that is entrusted with a certain mission is an angel ..... When we assert that Scripture teaches that God rules this world through angels, we mean such angels as are identical with the Intelligences.

Moreh Nevuchim - Maimonides 2:6

Rambam identifies the angels with the Intelligences through which God runs the world. They are certainly not independent agents. They are however critical to the function of the universe.

34. אמר רבי מאיר על כל מצוה שאדם עושה מוסרין לו מלאך לשמרו, עשה מצוה אחת מוסרין לו מלאך א', עשה מצות הרבה מוסרין לו מלאכים הרבה לשמרו שנא' (תהלים צא) **כי מלאכיו יצוה לך וגו'**

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויקהל

Chazal say that every mitzva we do creates a positive malach.

35. הנכנס לבית הכסא אומר: 'התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון. תנו כבוד לאלהי ישראל. הרפו ממני עד שאכנס ואעשה רצוני ואבא אליכם'. אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דלמא שבקי ליה ואזלי. אלא לימא: שמרוני שמרוני, עזרוני עזרוני, סמכוני סמכוני, המתינו לי המתינו לי, עד שאכנס ואצא שכן דרכן של בני אדם

ברכות ט:

Chazal required that we address the melachim before entering a bathroom.

36. כל זמן שיכנס לבית הכסא אומר קודם שיכנס 'התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון. עזרוני עזרוני שמרוני שמרוני המתינו לי עד שאכנס ואצא שזה דרכן של בני אדם'

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ז

The Rambam DOES bring this as halachah lema'aseh!! Clearly, the Rambam understood that we should not only have an understanding of the role of melachim, but should express that verbally too!

37. כשיכנס לבית הכסא יאמר: התכבדו מכובדים וכו'. ועכשיו לא נהגו לאומרו

שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן ג

Fascinatingly, the Shulchan Aruch also brings this halachah in principle, but then states that we do NOT do this today.³¹

38. ... כתב מט"מ שאף כשמחפילל ביחיד יאמר אחר עושה שלום 'ואמרו אמין' - שאומר כן להמלאכים השומרים אותו

מגן אברהם סימן סו"ז

The Magen Avraham explains why we say 'Vimru Amen' - 'you (plural) should say Amen' after our private Amidah. We are addressing the melachim that accompany us through life!

39. ועכשיו לא נהגנו לאומרו. דדוקא חסידים הראשונים שמחשבתם היתה תמיד דבוקה בה' ... והיו מרגישים בקדושה של המלואים אותם להם היה נאה לומר כן. אבל אנחנו אם כי ודאי שגם לנו יש ענין הלווית המלאכים כמבואר מדברי חז"ל שהבאנו, אך אין אנו מרגישים כלל הוה אמירה זו לגאווה וגודל לבב ומיחזי כיוהרא. ובודאי האיש הקדוש היושב על התורה בקדושה וטהרה צריך לאומרה אבל לא כן אנחנו סתם בני אדם וכן עיקר וכן המנהג ...

ערוך השולחן אורח חיים סימן ג סעיף ב

The Aruch Hashulchan explains that it would be gross arrogance for us these days to address the melachim, as if we could actually sense them! Nevertheless, we should remain conscious of the the reality of their presence.

40. דבר ידוע שאסור להרהר בדברי תורה במקומות המטונפים ... ואם ח"ו דלאונסו יכוין מה יעשה בזה ... [ובשם האריז"ל כתבו סגולה לזה שיאמר התכבדו מכובדים...]

ערוך השולחן יורה דעה סימן רמו סעיף מג

But the Aruch Hashulchan also brings in the name of the Arizal that if one cannot avoid thinking of Torah in the bathroom one should say the formula!

31. Why would the Shulchan Aruch quote halachah, only to say that it is no longer practically relevant!? The Shulchan Aruch is a practical guide to halacha! Mori R. Yitzchak Berkovitz suggested that, even though the recitation of the words is no longer relevant, we DO still need to have an awareness of the existence of melachim around us.